

ปัจจัยที่เป็นตัวทำนยการปรับตัว
ของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม

อุนา เอี่ยมสังข์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

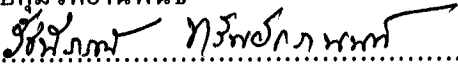
พฤษจิกายน 2546

ISBN 974-386-683-1

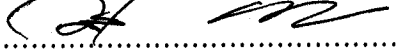
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ อูษา เอี่ยมสังข์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

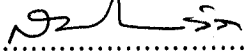
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชนีภรณ์ ทรัพย์กรานนท์)

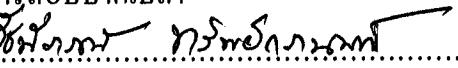
.... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิเศษ)

.... กรรมการ

(ดร.สมศักดิ์ ลิลา)

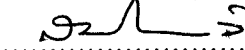
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชนีภรณ์ ทรัพย์กรานนท์)

.... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิเศษ)

.... กรรมการ

(ดร.สมศักดิ์ ลิลา)

.... กรรมการ

(นายแพทย์ธนวัฒน์ สิงคาลวนิช)

.... กรรมการ

(นายแพทย์กันตณพ รุ่งเรือง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่...18.....เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิเศษ กรรมการที่ปรึกษา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิเศษ นายแพทย์กันตณพ ฐิติรุ่งเรือง ดร.สมศักดิ์ ถิลา คณะกรรมการสอบปากเปล่าที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านซึ่งได้แก่ นายแพทย์สุรัตน์ สุขประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีรัตน์ ตั้งวรวัจน์พนา ดร.ทักษิณ เกริกกุลธร และ อาจารย์ฐิติมา บัวสด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล และเจ้าหน้าที่แผนกผู้ป่วยนอก ห้องตรวจกระดูก โรงพยาบาลปทุมธานีและโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่อำนวยความสะดวก และให้ร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา สามิ ธิดา สมาชิกในครอบครัว เพื่อน ๆ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมด้านวิชาการ รวมทั้งเป็นกำลังใจทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

อุษา เขียมสังข์

41911202: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.ม. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: การปรับตัว / โรคข้อเข่าเสื่อม / ผู้สูงอายุ

อุษา เอี่ยมสังข์: ปัจจัยที่เป็นตัวทำนายการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม (FACTORS PREDICTING ADAPTATION OF OLDER ADULTS WITH KNEE OSTEOARTHRITIS)

อาจารย์ที่ปรึกษา: รัชนิภรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D. (Nursing), วรณี เดียววิเศษ, Ph.D. (Nursing),

สมศักดิ์ ลิลา, กศ.ค. 93 หน้า. ปี พ.ศ. 2536. ISBN 974-386-683-1

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม และความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของอาการปวด ระยะเวลาการเจ็บป่วย ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ภาวะซึมเศร้า เพศ รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การสนับสนุนทางสังคม และหาตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม จำนวน 160 ราย ที่มารับการรักษาในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลปทุมธานีระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงสิงหาคม 2546 สุ่มตัวอย่างโดยสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความรุนแรงของอาการปวด แบบวัดความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แบบวัดภาวะซึมเศร้า แบบสัมภาษณ์การสนับสนุนทางสังคม และแบบสัมภาษณ์การปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว และระดับความรุนแรงของโรค ภาวะซึมเศร้า มีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัว ซึ่งตัวแปรทั้งหมดร่วมกันทำนายการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมได้ร้อยละ 26.9 ($Adjusted\ r^2 = .269, p < .05$) โดยการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวมากที่สุด ($Beta = .324, p < .05$) รองลงมาคือความรุนแรงของอาการปวด ($Beta = -.173, p < .05$) และระดับการศึกษา ($Beta = .156, p < .05$)

41911202: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING;

M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)

KEYWORD: ADAPTATION / KNEE OSTEOARTHRITIS / OLDER ADULTS

USA EIAMSUNG: FACTORS PREDICTING ADAPTATION OF OLDER ADULTS WITH KNEE OSTEOARTHRITIS. THESIS ADVISORS: RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D. (Nursing), WANNEE DEOISRES, Ph.D. (Nursing), SOMSAK LILA, Ph.D. 93 P. 2003. ISBN 974-386-683-1

The purpose of this descriptive research was a study on the adaptation of older adults with knee osteoarthritis and the relation between level of pain, duration, activities of daily living, depression, sex, marital status, income, education level, and social support with adaptation. It was also to investigate the cooperative prediction of adaptation from independent variables. A cluster sampling method was used to recruit a sample consisting of 160 older adults with knee osteoarthritis attending the clinic Out-patient Department of Pathumtani Hospital from June to August, 2003. Data were gathered by an interview and were analyzed by hierarchical multiple regression. The instruments were a set of questionnaire concerning demographic data, level of pain scale, activities of daily living index, depression scale, a set of personal resource questionnaire and a set of adaptation questionnaire.

The results revealed that education level, income, and social support were positively related with adaptation. While level of pain, depression, were found negatively related with adaptation. All variables were significant factors that could cooperative predict the adaptation of older adults with knee osteoarthritis at 26.9 percent ($Adjusted\ r^2 = .269, p < .05$). The social support was the most influence to the adaptation ($Beta = .324, p < .05$) and level of pain ($Beta = -.173, p < .05$) and education level ($Beta = .156, p < .05$) were next down respectively.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
สมมติฐานและเหตุผลสนับสนุนการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
โรคข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุ.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวตามทฤษฎีของรอย.....	22
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมตามทฤษฎี ของรอย.....	29
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
รูปแบบการวิจัย.....	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	37
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	45
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	56
สรุปผลการวิจัย.....	56
อภิปรายผล.....	57
ข้อเสนอแนะ.....	62
รายการอ้างอิง.....	64
ภาคผนวก.....	76
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	77
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย.....	79
ภาคผนวก ค การแปลงข้อมูล.....	91
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล.....	46
2 จำนวน และร้อยละของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมจำแนกตามปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ความรุนแรงของอาการปวด ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ภาวะ ซึมเศร้า การสนับสนุนทางสังคม.....	49
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคะแนนการปรับตัวโดยรวม และรายด้าน ของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม.....	50
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรตาม.....	51
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรทำนายแสดงในตารางเมตริก สหสัมพันธ์.....	52
6 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้นของตัวแปรทำนายการปรับตัว ของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม.....	53

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 โครงสร้าง แนวคิด ทฤษฎี และตัวชี้วัดในการวิจัย (Conceptual-Theoretical-Empirical Structure).....	8
2 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	9